

ZBORNİK POVZETKOV 36. SEDLARJEVEGA SREČANJA

36. SEDLARJEVO SREČANJE

Varovanje tal in zelenih omrežij v prostorskem načrtovanju

**DUPPPS
TSPAS**

DRUŠTVO
URBANISTOV IN
PROSTORSKIH
PLANERJEV
SLOVENIJE

TOWN AND
SPATIAL
PLANNING
ASSOCIATION OF
SLOVENIA

**SEDLARJEVO
SREČANJE**
SEDLAR'S
MEETING
■ LJ · 10 · 10 · 2025

Ljubljana, 10. oktober 2025

DUPPS
TSPAS

DRUŠTVO
URBANISTOV IN
PROSTORSKIH
PLANERJEV
SLOVENIJE

TOWN AND
SPATIAL
PLANNING
ASSOCIATION OF
SLOVENIA

**Varovanje tal in zelenih
omrežij v prostorskem
načrtovanju**

SEDLARJEVO
SREČANJE

SEDLAR'S
MEETING

■ LJ·10·10·2025

Sofinancer 36. Sedlarjevega srečanja:
Ministrstvo za kulturo RS

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Soorganizator in gostitelj srečanja:
Fakulteta za gradbeništvo in
geodezijo
Univerza v Ljubljani

FGG

UNIVERZA V LJUBLJANI
Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo

**Sponzor publikacije Urbani izziv/
strokovna številka –
Zbornik 36. Sedlarjevega srečanja:**
Urbanistični Inštitut RS

**Organizacijski odbor in redakcija
publikacije:**

Alma Zavodnik Lamovšek,
Liljana Jankovič Grobelšek
Boštjan Cotič
Petra Orozel
Anita Kranjc
Angelca Rus

Tehnični uredniki zbornika:

Liljana Jankovič Grobelšek
Alma Zavodnik Lamovšek
Jaka Grad
Petra Orozel (oblikovanje naslovnice)

**Fotografije v brošuri so bile pridobljene prek
Unsplash.com. Avtorji fotografij:**

1. fotografija (roka z zemljo): Gabriel Jimenez
2. fotografija (narava): Claudia Chiavazza
3. fotografija (fotovoltaika): Vlad Burac
4. fotografija (park): Oksana Savinova

Organizacija na UL FGG:

Alma Zavodnik Lamovšek
Gašper Mrak

Društvo urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije

The Town and Spatial Planning Association of Slovenia
Karlovška 3, 1000 Ljubljana, Slovenija
drustvo.dupps1@gmail.com
<http://www.dupps.si>

V Ljubljani, 10. oktober 2025

VAROVANJE TAL IN ZELENIH OMREŽIJ V PROSTORSKEM NAČRTOVANJU

Na letošnjem že 36. Sedlarjevem srečanju bomo obravnavali tematiko Varovanja tal in zelenih omrežij v prostorskem načrtovanju, ki je vse bolj aktualna. Evropska komisija je namreč leta 2021 sprejela Strategijo EU za tla do leta 2030, ki med drugim vključuje cilj neto ničelne rasti pozidanih zemljišč (angl. no net land taken).

Na njeni podlagi je v postopku sprejemanja direktiva o spremljanju in odpornosti tal, ki jo bo predvidoma v naslednjih tednih potrdil Evropski parlament in bo obvezujoča za države članice.

To bo vplivalo na prostorsko načrtovanje tudi v Sloveniji, saj bo potrebno upoštevati dimenzijo tal v smislu zmanjševanja širitve stavbnih zemljišč in širše, v smislu celovitega varovanja tal, prsti, zelenih površin, blažitve podnebnih sprememb in prilagajanja nanje idr.

Uvodni referat bo predstavila prof. dr. Fransje L. Hooimeijer, profesorica na Tehniški univerzi v Delftu na Nizozemskem, Oddelku za urbanizem.

Sodelujoči predavatelji bodo soočali mnenja s planersko-urbanističnih in kmetijskih vidikov in iskali potencialne poti in rešitve.

Predavanjem in predstavitvam bo sledila razprava, na kateri bomo oblikovali zaključke Sedlarjevega srečanja.

Organizacijski odbor 36. Sedlarjevega srečanja

**DUPPS
TSPAS**

DRUŠTVO
URBANISTOV IN
PROSTORSKIH
PLANERJEV
SLOVENIJE

TOWN AND
SPATIAL
PLANNING
ASSOCIATION OF
SLOVENIA

**Varovanje tal in zelenih
omrežij v prostorskem
načrtovanju**

**SEDLARJEVO
SREČANJE**

SEDLAR'S
MEETING

■ LJ·10·10·2025

PROGRAM 36. SEDLARJEVEGA SREČANJA

Uravnotežen prostorski razvoj v dobi podnebnih sprememb

8.30 *Prijava udeležencev z jutranjo kavo dobrodošlice*

9.00 **Uvodni nagovori in pozdravi predsednice DUPPS ter predstavnikov vidnih institucij**

Alma Zavodnik Lamovšek, predsednica DUPPS

Jože Novak, minister, MNVP

Špela Spanžet, generalna direktorica Direktorata za kulturno dediščino, MK
dr. Igor Bizjak, direktor UIRS

9.30 Uvodni referat: izr. prof. dr. Fransje L. Hooimeijer, Tehnična univerza Delft, Nizozemska, Fakulteta za arhitekturo in grajeno okolje, Oddelek za urbanizem: **Prostorsko načrtovanje in pomen varovanja tal / Spatial planning and the importance of soil protection**
Predavanje bo v angleškem jeziku brez prevoda.

10.15 **Sklop I: Varovanje tal in zelenih površin v prostorskem načrtovanju**

Boštjan Cotič, UIRS

Upoštevanje dimenzije tal v prostorskem načrtovanju – projekt SPADES

Leon Kobetič, Locus

Na svoji zemlji. Kam s planiranjem rabe prostora?

dr. Jernej Červek, MNVP

Varovanje tal v naseljih skozi prostorske predpise

Rok Brišnik, mag. Ina Šuklje Erjavec, Jana Kozamernik, Simon Koblar, dr. Vita Žlender, UIRS

Lokalni deležniki in prostorski podatki o zelenih površinah za telesno dejavnost

mag. Maja Brusnjak Hrastar, Občina Domžale

Nadgradnja sistema zelenega omrežja v občini Domžale

11.30 *Odmor za kavo*

12.00 **Sklop II: Novi pristopi varovanja tal / prsti**

dr. Tomaž Kralj, Agrarius
Nadomeščanje kmetijskih zemljišč v praksi

Barbara Černič, Blaž Barborič, Marina Lovrič, GIS
**Projekt NONA kot model uresničevanja krožnega gospodarjenja z razvrednotenimi ob-
močji preko zelenih investicij**

Aleš Kregar, ELES
**Prostorsko planiranje, edino upanje za uskladitev varstvenih omejitev in razvojnih po-
treb Slovenije**

Nadja Penko Seidl, UL BF, Oddelek za krajinsko arhitekturo
Vključevanje ekološke povezljivosti v prostorsko načrtovanje

Matjaž Hribar, UL FGG
**Modro-zelena infrastruktura kot integrirana rešitev za podnebno odpornost mest v
kontekstu načela ničelne neto pozidave**

13.15 **Vodena razprava in zaključki 36. Sedlarjevega srečanja**

Srečanje in zaključno razpravo bosta moderirala dr. Liljana Jankovič Grobelšek in
Boštjan Cotic

13.45 *Druženje ob kosilu*

14.45 **Skupščina DUPPS**

DUPPS
TSPAS

DRUŠTVO
URBANISTOV IN
PROSTORSKIH
PLANERJEV
SLOVENIJE

TOWN AND
SPATIAL
PLANNING
ASSOCIATION OF
SLOVENIA

**Varovanje tal in zelenih
omrežij v prostorskem
načrtovanju**

SEDLARJEVO
SREČANJE

SEDLAR'S
MEETING

■ LJ·10·10·2025

Vsebina

UVODNI REFERAT	9
SKLOP I	13
Varovanje tal in zelenih površin v prostorskem načrtovanju	
SKLOP II	19
Novi pristopi varovanja tal / prsti	

DUPPS
TSPAS

DRUŠTVO
URBANISTOV IN
PROSTORSKIH
PLANERJEV
SLOVENIJE

TOWN AND
SPATIAL
PLANNING
ASSOCIATION OF
SLOVENIA

**Varovanje tal in zelenih
omrežij v prostorskem na-
črtovanju**

SEDLARJEVO
SREČANJE

SEDLAR'S
MEETING

■ LJ·10·10·2025

UVODNI REFERAT

**izr. prof. dr. Fransje L. Hooimeijer, Tehnična univerza Delft, Nizozemska, Fakulteta za arhitekturo in
grajeno okolje, Oddelek za urbanizem**

Soil and Water steering: Dutch approach

The planning system is a process in which the spheres of legislation, regulations, policy and institutions at different levels of scale work together, influence each other and determine the planning conditions for urban (re)development. The term 'planning system' refers to the formal planning processes, but recognizes that the professional planning structures do not consist only of formal, written procedures and regulations. There are also unplanned territorial interventions, unwritten assumptions, traditions and (cultural) concepts, informal roles of residents, changing trustworthiness of government, and different perceptions of importance that shape planning culture. When relating planning to soil, both formal and informal influences must be taken into account.

Example of an informal influences is the soil and water professional lobby in the Netherlands that has managed to have national government write a policy letter which set the whole country in motion to take soil and water as a guiding principle in spatial planning. The letter is not top down but reflects a bottom-up need for direction from national level. Many questions that come up about how to make soil and water steering are being answered in the SPADES project. Especially the pilot Green Heart which is the contra-form of the Randstad: a ring of (larger) cities has emerged in the western Netherlands, since the 17th century. In 1958, the first spatial plan for the Randstad was published: The Development of the West of the Country. The ring-shaped structure of cities formed the starting point for accommodating urbanization in the west side of the Netherlands. The rural area within it had to remain rural as much as possible. To this day, this concept is still leading in working on the Randstad and secured by the Memorandums that followed with various other concepts. These concepts are all aimed at an efficient land-take and a no-net land-take entirely on the line that started in the 17th century.

The challenges in the pilot Green Heart are on soil quality, the agricultural soils are degrading, on soil quantity, even though the no-net land take policy has been in place for decades some expansions need to be made to meet the need for housing, and soil performance in the relation to soil subsidence, and consequently output of CO₂, climate adaptation in relation to floods and draughts and increasing biodiversity in the area.

Soil and water have always been guiding in the Netherlands, as history shows, and it has also made us prosperous. Until the 2000s, soil was hidden in its physical characteristics under the legend unit green or agricultural area. Now there are projects to give the soil its own legend units and to capitalize on its qualitative, quantitative and above all performance quality in dealing with the challenges of subsidence, climate, ecology and urbanization. This is complex matter for which research like SPADES is needed.

**izr. prof. dr. Fransje L. Hooimeijer, Tehnična univerza Delft, Nizozemska, Fakulteta za arhitekturo in
grajeno okolje, Oddelek za urbanizem**

Upravljanje tal in voda: nizozemski pristop

Sistem prostorskega načrtovanja je proces, v katerem zakonodaja, predpisi, politike in institucije na različnih ravneh delujejo skupaj, medsebojno vplivajo drug na drugega in določajo pogoje za načrtovanje in razvoj v prostoru. Izraz »sistem prostorskega načrtovanja« se nanaša na formalne postopke načrtovanja, hkrati pa upošteva, da prostorsko načrtovanje ni sestavljeno le iz formalnih, pisnih postopkov in predpisov. Obstajajo namreč tudi nenačrtovani posegi, nepisane predpostavke, tradicije in (kulturni) koncepti, neformalne vloge prebivalcev, spreminjajoča se verodostojnost oblasti ter različna dojemanja pomembnosti, ki oblikujejo kulturo prostorskega načrtovanja. Kadar povezujemo načrtovanje z dimenzijo tal, je treba upoštevati tako formalne kot neformalne vplive.

Primer neformalnih vplivov so lobiji strokovnjakov za tla in vodo na Nizozemskem, ki so uspeli doseči, da je Nizozemska vlada pripravila »policy letter« (programski dokument), s katerim je aktivirala vso državo, da bi tla in vodo vzela kot vodilno načelo v prostorskem načrtovanju. Dokument torej ni bil zasnovan od zgoraj navzdol, temveč odraža potrebo po usmeritvah z nacionalne ravni, izraženo od spodaj navzgor. Na mnoga vprašanja, kako udejanjiti načelo »tla in voda kot usmerjevalno načelo«, odgovarja projekt SPADES. Zlasti pilotni projekt »Zeleno srce« (Green Heart), ki je kontra-oblika Randstada: v zahodni Nizozemski se je od 17. stoletja naprej oblikoval prstan (večjih) mest. Leta 1958 je bil objavljen prvi prostorski načrt za Randstad: »Razvoj zahoda države«. Prstanasta struktura mest je bila izhodišče za usmerjanje urbanizacije na zahodu Nizozemske. Podeželsko območje znotraj prstana je moralo ostati čim bolj podeželsko. Ta koncept je še danes vodilen pri delu na območju Randstada in je utrjen z naslednjimi memorandumi, ki so prinesli različne druge koncepte. Vsi ti koncepti so usmerjeni v učinkovito rabo zemljišč (land-take) in v ničelno neto pozidavo novih zemljišč (no-net land-take) in so povsem v skladu z izhodišči, postavljenimi v 17. stoletju.

Izzivi v pilotu Zeleno srce se nanašajo na kakovost tal (kmetijska tla se degradirajo); na količinski vidik tal (čeprav je politika ničelne neto pozidave zemljišč v veljavi že desetletja, so za zadostitev stanovanjskim potrebam potrebne nekatere širitve); ter na učinkovitost funkcij delovanje tal (v povezavi s posedanjem tal in posledičnimi emisijami CO₂, prilagajanjem na podnebne spremembe v zvezi s poplavami in sušami ter z večanjem biotske raznovrstnosti na območju).

Kot kaže zgodovina, so bila na Nizozemskem tla in voda vedno usmerjevalna dejavnika in to nas je tudi naredilo uspešne. Do leta 2000 so bila tla v legendah kart skrita pod fizičnimi značilnostmi kot enota »zeleno« ali »kmetijsko območje«. Zdaj potekajo projekti, ki tlom dodeljujejo lastne enote ter kapitalizirajo njihove kakovostne, količinske in predvsem funkcijske lastnosti pri soočanju z izzivi posedanja, podnebja, ekologije in urbanizacije. To je zahtevno področje, za katero so potrebne raziskave, kot je SPADES.

SKLOP I

Varovanje tal in zelenih površin v prostorskem načrtovanju

Boštjan Cotič, UIRS

Upoštevanje dimenzije tal v prostorskem načrtovanju – projekt SPADES

Urbanistični inštitut Republike Slovenije je partner v EU Projektu SPADES (Spatial Planning and Design with Soil - prostorsko načrtovanje in oblikovanje z upoštevanjem tal). Namen projekta SPADES je razviti, testirati in izvajati pristope, ki vključujejo dimenzijo tal v procesu prostorskega načrtovanja. Projekt je financiran v okviru programa HORIZON-MISS-2023-SOIL-01-06 in poteka od septembra 2024 do avgusta 2028.

Projekt SPADES se osredotoča na v dimenzijo tal v prostorskem načrtovanju (kvaliteta, kvantiteta, zmogljivost), saj je 60 % tal v EU ogroženih zaradi okoljskih degradacij, pozidanosti, erozije, izgube biotske raznovrstnosti in drugo, ter želi s tem podpreti cilje EU misije za zdrava tla do leta 2030.

SPADES poudarja ključno vlogo tal za mnoge ekosistemske storitve (prehrana, mestne zelene površine, nosilna tla za stavbe, podnebne spremembe in drugo), biotsko raznovrstnost in trajnostno rabo zemljišč. Prostorsko načrtovanje pogosto ne zaznava ali upošteva vseh potencialnih funkcij tal, kar vodi v degradacijo tal in posledično lahko ogroža naravne vire, ljudi, živali, rastline. Projekt si prizadeva zapolniti to vrzel z razvojem pristopov za urbana, primestna in podeželska območja, kjer tla postanejo pomemben dejavnik pri odločanjih o rabi prostora. S tem želi projekt prispevati k oživiljanju tal in izboljšanju njihove odpornosti na podnebne spremembe.

Ljubljana, oziroma Šišenski zeleni klin, je eno izmed 17 pilotnih območij v projektu. Mestni zeleni klini so pomembni za ekološko ravnoesje, rekreacijo in odpornost mesta na podnebne spremembe. Notranji del zelenega klina, zlasti območje Litostroja je ena najtoplejših točk v Ljubljani (do +5 °C poleti) predvsem zaradi goste pozidave in pomanjkanja zelenih površin. Prekinjene povezave zelenega sistema dodatno zapletajo situacijo. Peri-urbani del območja vključuje vodarno, ki oskrbuje z vodo 2/3 centralnega vodovodnega sistema Ljubljane, a se sooča z izzivi, kot so nelegalni vrtniki in intenzivno kmetovanje. Projekt bo v okviru pilotne aktivnosti za to območja poskušal najti rešitve za omenjene izzive.

V okviru projekta bomo izdelali tudi t.i. Navigator, spletno orodje, ki bo prostorskim načrtovalcem pomagal oziroma svetoval pri njihovem vsakdanjem delu, pri čemer bo velik poudarek namenjen upoštevanju dimenzije tal.

Več informacij je na voljo na SPADES spletni strani (<https://spades4soils.eu/>) ali na e-pošti (bostjan.cotic@uirs.si).

Leon Kobetič, Locus

Na svoji zemlji. Kam s planiranjem rabe prostora?

V Sloveniji se v obdobju po osamosvojitvi, še posebej pa v zadnjih letih, na področju urejanja prostora soočamo z izzivi, ki jim (žal) sistemsko (še) nismo kos. Eden ključnih izzivov je vse bolj izražen konflikt med zasebnimi željami in potrebami in skupnim dobrom. Le ta je v zadnjih letih potenciran tudi z odločbami Ustavnega sodišča, ki občinam in prostorskim načrtovalcem ob spremembah prostorskih aktov nalagajo obveznost tehtanja javnega in zasebnega interesa, pri čemer pa takšno tehtanje še ni ustrezno strokovno domišljeno, kaj šele pravno in sistemsko urejeno. Nasploh je spreminjanje prostorskih aktov postalo tako kompleksen proces, da se pristojne občine tem postopkom začenjajo izogibati, kar pa lahko predstavlja veliko težavo za prostorski razvoj Slovenije. Pomanjkanje prostorskega načrtovanja in ustrezne zemljiške politike vse bolj čutimo v neuravnoteženem trgu in hitri rasti cen nepremičnin, povečanju nelegalnih posegov v prostor, vse večjemu številu sodnih sporov, gromozanskih posledicah naravnih nesreč, obsežni delovni mobilnosti prebivalstva, slabšanju osnovne oskrbe izven središč itn.

Planiranje rabe prostora je ključni mehanizem za usmerjanje prostorskega razvoja. Temeljiti mora na družbeno dogovorjenih vrednotah, ugotovljenih dejstvih, usklajenih ciljih in strokovnih presojah ter ob stalnem preverjanju družbene sprejemljivosti načrtovanega. Žal se v prostorsko načrtovalski praksi vse bolj oddaljujemo od takšnega pristopa ter se zapletamo v pasti postopkov v katerih je forma pomembnejša od vsebine.

Spremembe v prostoru bodo zaradi mnogih razlogov tudi v bodoče nujno potrebne. Obseg teh sprememb bo moral biti bolj smotrni in uravnoteženi, kar pomeni, da v bodoče ne smemo pričakovati obsežne rasti stavbnih zemljišč. Dolgoročno stremimo celo k ničelni neto rasti pozidanih zemljišč. Zaradi tega bomo morali v večji meri težiti k prestrukturiranju že planiranih stavbnih zemljišč, ki so bila v preteklosti planirana v drugih okoliščinah in z drugačnimi cilji. Za doseg tega cilja pa nujno rabimo učinkovit sistemski pristop, ki bo uravnotežil pravice pričakovanih lastnikov zemljišč, ki izhajajo iz veljavnih prostorskih aktov in prostorskih potreb skupnosti.

Ena od možnih novih sistemskih rešitev za učinkovito, smotrno in trajnostno planiranje rabe prostora bi lahko bila t.i. 'začasnost planirane rabe prostora'. Trenutno sicer velja, da je planirano rabo prostora mogoče spreminjati, kar je potrebno v postopku priprave prostorskega akta, s tehtanjem javnega in zasebnega interesa, uskladiti z vsemi deležniki. Vendar pa se v praksi vse bolj izkazuje, da je prostorske akte izjemno težko spreminjati in da planirana raba prostora postaja vse bolj zatečeno dejstvo in skoraj neodtujljiva pravica lastnika zemljišča. Takšno stanje pa škodi realnim in nujnim potrebam po prostoru, predvsem če le te izhajajo iz skupnostnega interesa, ki pa ga je na konkretni lokaciji nemogoče uskladiti z interesi lastnika zemljišča.

Je končno v Sloveniji čas je za temeljito spremembo sistema prostorskega načrtovanja?

dr. Jernej Červek, MNVP

Varovanje tal v naseljih skozi prostorske predpise

Besedila do zaključka redakcije nismo prejeli.

Rok Brišnik, mag. Ina Šuklje Erjavec, Jana Kozamernik, Simon Koblar, dr. Vita Žlender, UIRS

Lokalni deležniki in prostorski podatki o zelenih površinah za telesno dejavnost

V okviru ciljnega raziskovalnega projekta z akronimom PREZENCA (ARIS oznaka: V5-2232) smo obravnavali prostorske vsebine za preskrbljenost naselij z zelenimi površinami (ZP) za telesno dejavnost (TD) v odprtem prostoru. Za razumevanje lokalnega in družbenega konteksta v povezavi z ustrezno preskrbljenostjo ZP smo pri zbiranju in analizi podatkov ter vsebin iz dokumentov uporabili participativni pristop, ki je bil preizkušen v dveh pilotnih občinah različnega značaja – Celju in Miklavžu na Dravskem polju. Razvoj in testiranje kazalnika sta temeljila na delavnicah in medsektorskem povezovanju podatkov in informacij lokalnih deležnikov. Občini sta za namene projekta ustanovili medsektorski posvetovalni skupini – v Celju je bila sestavljena iz predstavnikov različnih oddelkov, medtem ko so v Miklavžu na Dravskem polju iste osebe pokrivalo več delovnih področij.

Sodelovanje z občinama pri opredelitvi ZP za TD je potekalo na več ravneh. Začeli smo s pregledom strateških in izvedbenih dokumentov ter različnih občinskih in spletnih virov o lokalnih društvih in dejavnostih v občinah. V Celju je bila na voljo širša dokumentacija in več prostorskih podatkov, medtem ko jih je bilo v Miklavžu na Dravskem polju na voljo manj, a so zaposleni, zaradi dobrega osebnega poznavanja prostora in lokalne skupnosti, lahko učinkovito prispevali k identifikaciji potreb prebivalcev in informacij o zelenih površinah. Zbrani prostorski podatki so bili za namene projekta nezadostni, zato smo jih dopolnili na podlagi obstoječih orodij dopolnjevanja javnih baz podatkov, določene informacije pa smo dopolnili na delavnicah s predstavniki občin. Kot optimalni delavniški pristop se je izkazalo kombiniranje risanja na fizične karte in direktno digitalno vrisovanje. Kriterije za vrednotenje prostora smo prilagodili lokalnim značilnostim in razpoložljivosti podatkov. V Miklavžu na Dravskem polju smo analizo preskrbljenosti z ZP za TD izvedli na ravni celotne občine, v Celju pa na mestnih četrtih.

V procesu dopolnjevanja podatkov smo prepoznali razlike, ki nastajajo zaradi različnih institucionalnih in organizacijskih kapacitet večjih in manjših občin. V Celju je zaradi večjega števila oddelkov prihajalo do izzivov pri usklajevanju in koordinaciji glede podatkov. Po drugi strani se je v Miklavžu pri Dravskem polju, kot primeru majhne občine, pokazala omejenost kadrovskega virov in s tem manj poglobljeno strokovno znanje, a hkrati tesnejši stik z lokalnim prostorom. V obeh primerih nam je sodelovanje z občinskimi službami omogočilo pridobivanje manjkajočih informacij, ki niso bile vključene v uradne evidence. Delavnice so se izkazale kot smiselni pristop tako z vidika izdelave metodologije zbiranja podatkov za projekt, kot njihovega zbiranja, ter tudi naslavljanja izzivov medsebojne komunikacije na ravni občine.

Na podlagi izsledkov ciljnega raziskovalnega projekta PREZENCA menimo, da je pri zbiranju in analizi prostorskih podatkov pomembna prilagoditev glede na velikost in organiziranost občin, kakovost razpoložljivih podatkov in institucionalni okvir. Pri tem je pomembna prilagodljivost lokalnim razmeram, integracija podatkov v obstoječe občinske prostorske informacijske sisteme in redno posodabljanje teh podatkov.

mag. Maja Brusnjak Hrastar, Občina Domžale

Nadgradnja sistema zelenega omrežja v občini Domžale

Na prostorski razvoj Domžal sta bistveno vplivala industrializacija z gradnjo tovarn ter izgradnja kamniške železnice. V prejšnjem stoletju sta na razvoj vplivala razmah trgovskih in obrtnih dejavnosti ter nadgradnja cestnih povezav, zaradi česar se je mesto hitro razvijalo in vse bolj urbaniziralo.

Glavne smernice razvoja mesta so bile zastavljene v nekdanjih prostorskih aktih, kjer tematika zelenih površin ni bila poglobljeno obravnavana. Bolj sistemska obravnava s poudarkom na zelenih površinah se je začela po letu 2000, ko je bilo izdelanih več strokovnih preveritev, katerih vsebine so prenesene v Občinski prostorski načrt občine Domžale. Osnovni koncept ureditve mesta z vidika zelenega sistema je varovanje zelenih površin ob vodotokih, vzpostavitev osrednjih in četrtnih parkov ter nadgradnja identitete mestnega središča.

Glavna nosilka oziroma hrbtenica zelenega sistema Domžal je zelena os, ki poteka v smeri sever-jug in povezuje ekološke, športno-rekreativne in turistične funkcije zelenega sistema. Izgrajevanje te poteze se je začelo že pred desetletji s sistematičnim urejanjem območja vzdolž Kamniške Bistrice. Ob reki so nanizani športni programi, preko reke je več peš in kolesarskih povezav med urbani območji na obeh bregovih, območje je stičišče vsakodnevnega življenja prebivalcev. Zelena os je pomembna tudi v širšem prostoru, saj se proti severu navezuje na Kamnik, proti jugu pa preko Dola pri Ljubljani na Ljubljano.

Na vzdolžno zasnovano zeleno os se pripenjajo zaključena območja zelenih površin, med katerimi sta največji območji gozdna osamelca Šumberk in Homški hrib z danes dobro razvitimi učnimi, rekreativnimi, turističnimi in zgodovinskimi vsebinami. Med pomembnejšimi zelenimi območji so tudi gozdno območje v Preserjah, Češminov park, Slamnikarski park, park pri Slamnikarski tovarni in pokopališča.

Omenjeni elementi zelenega sistema imajo poudarjeno funkcijo pri rekreaciji v odprtem prostoru ter hkrati predstavljajo glavno povezavo med mestnimi javnimi površinami in zaledjem ter soustvarjajo mestno podobo. Na vzdolžno zeleno os se v središču Domžal navezujeta prečni tržno-promenadna os in zgodovinsko-kulturna os, ki povezujeta Šumberk s Centrom in naprej proti Stobu. V centru Domžal je predvideno, da se s kvalitetnimi prenovami in privlačno oblikovanimi odprtimi javnimi prostori vzpostavi nova prepoznavna mestna identiteta, zato je bil v preteklem letu izveden javni natečaj za ureditev osrednje javne površine v Domžalah, ki vključuje na naravi temelječe rešitve. Z ureditvami se bo vzpostavila velika zelena parkovna površina, ki bo na robovih ponekod nadgrajena v predprostor pred pomembnejšimi stavbami, drugod preoblikovana v trg, prireditveni prostor ali tržnico.

Mesto se zaveda, da ima zeleno omrežje pomembno vlogo pri zagotavljanju trajnostnega, povezovalnega in zdravega urbanega okolja. Z ohranjanjem ravnovesja med grajenim in naravnim okoljem ter s povezovanjem različnih zelenih površin v enotno omrežje se zagotavlja lažji dostop do narave in omogoča boljše življenje v mestih. Zeleni pasovi in koridorji izboljšujejo kakovost zraka, zmanjšujejo segrevanja mesta, prispevajo k boljši odpornosti mesta na podnebne spremembe, spodbujajo biotsko raznovrstnost in povezujejo mestne predele na trajnosten in zdrav način.

SKLOP II

Novi pristopi varovanja tal / prsti

DUPPS
TSPAS

DRUŠTVO
URBANISTOV IN
PROSTORSKIH
PLANERJEV
SLOVENIJE

TOWN AND
SPATIAL
PLANNING
ASSOCIATION OF
SLOVENIA

**Varovanje tal in zelenih
omrežij v prostorskem na-
črtovanju**

SEDLARJEVO
SREČANJE

SEDLAR'S
MEETING

■ LJ·10·10·2025

dr. Tomaž Kralj, Agrarius

Nadomeščanje kmetijskih zemljišč v praksi

Tla so naravni vir, neobnovljiv in zelo omejen, nudijo številne ekosistemske storitve. Med glavnimi je primarna produkcija (pridelava hrane). Pozidava je ena glavnih trajnih degradacij tal. Stroka in zakonodaja stremita k ničelni toleranci izgube tal. Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ) dopušča spremembe namenske rabe kmetijskih zemljišč v primeru zagotavljanja nadomestnih kmetijskih zemljišč. V primeru, da proste površine, primerne za zgostitve, prenovo ali spremembo rabe, še niso izkoriščene, se sprememba namenske rabe kmetijskega zemljišča, kot pravi ZKZ, lahko dopusti kot prerazporeditev namenske rabe stavbnih zemljišč v kmetijska zemljišča, ob izpolnjevanju pogoja primerljive površine in kakovosti kmetijskih zemljišč, razen izjeme, če se: a) vzpostavijo nadomestna kmetijska zemljišča, ki bodo po površini in kakovosti primerljiva s kmetijskimi zemljišči, na katerih se načrtuje sprememba namenske rabe, in se ta zemljišča trenutno ne morejo uporabljati za kmetijske namene, oziroma b) če se izboljša pridelovalni potencial obstoječih kmetijskih zemljišč z boniteto 50 ali manj in za 20 bonitetnih točk.

V praksi je nadomeščanje kmetijskih zemljišč zahtevno. Izvedljivih redukcij namenske rabe stavbnih zemljišč v kmetijska zemljišča je relativno malo. V večini primerov se redukcije stavbnih zemljišč izvaja za zemljišča v lasti občin. Ministrstvo pristojno za kmetijstvo, v primerih, ko imajo občine »veliko« nepozidanih stavbnih zemljišč dopušča nadomeščanje kmetijskih zemljišč le preko prerazporeditve (redukcije) stavbnih zemljišč. Nadomeščanje na površinah, ki se trenutno ne morejo uporabljati za kmetijske namene in dvig bonitete za 20 bonitetnih točk, se s strani ministrstva dopuščata le izjemoma. Pri tem se nadomestna kmetijska zemljišča zagotavlja na zaraslih površinah s šifro dejanske rabe 2000 (gozd), 1410 (kmetijsko zemljišče v zaraščanju), 1500 (drevesa in grmičevje) ali na močno degradiranih površinah. Po namenski rabi so potencialna nadomestna kmetijska zemljišča lahko že kmetijska. Ob tem pogosto prihaja do prevelike razlike med boniteto zemljišč, ki se jim spreminja kmetijska namenska raba v nekmetijsko namensko rabo in nadomestnimi kmetijskimi zemljišči. Posegi (pobude) na kmetijska zemljišča so pogosto predlagani na kakovostna kmetijska zemljišča z visoko boniteto. Potencialno primerna nadomestna kmetijska zemljišča pa imajo realno nizko vrednost bonitete, ker so praviloma dobra zemljišča že v kmetijski dejanski rabi. Druga izjemoma dopuščena možnost nadomeščanja kmetijskih zemljišč, preko dviga bonitete za 20 bonitetnih točk, na kmetijskih zemljiščih z boniteto 50 ali manj, je v praksi v večini primerov neizvedljiva. Za dvig bonitete za 20 bonitetnih točk je potrebna zelo velika količina rodovitne zemlje, praviloma je potrebno dodati na površino tudi 0,5 m rodovitne zemlje ali več. Ob tem tudi ne gre za načelo primerljive površine, saj je potrebno izhajati iz dejanske vrednosti bonitete kmetijskega zemljišča, ki se ga nadomešča. V primeru, da bi nadomeščali kmetijsko zemljišče z boniteto 60 bonitetnih točk bi morali zagotoviti trikratno površino nadomestnega kmetijskega zemljišča, na kateri bi dvignili boniteto za 20 bonitetnih točk. Poleg tega je potrebno te površine ustrezno izbrati v prostoru, da ne ustvarjamo nesmiselnega mozaika kmetijskih zemljišč z različnimi bonitetami.

Trenutni sistem nadomeščanja kmetijskih zemljišč je dokaj učinkovit način varovanja kmetijskih zemljišč pred pozidavo, saj je kakovostna nadomeščanja v prostoru težko zagotavljati. Z nadomeščanjem ohranjamo bilanco kmetijske dejanske rabe. Tal kot naravnega vira pa kljub nadomeščanju kmetijskih zemljišč ne ohranjamo.

Barbara Černič, Blaž Barborič, Marina Lovrič, GIS

Projekt NONA: Krožno gospodarjenje s prostorom prek zelenih investicij na razvrednotenih območjih

V luči podnebnih sprememb, varovanja tal, zagotavljanja prostorske učinkovitosti in posledično naraščajočega pomena trajnostnega razvoja, se na ravni EU krepi pozornost do koncepta krožnega gospodarjenja s prostorom. Ta sledi ciljem ničelne neto rasti pozidanih zemljišč do leta 2050, ki se prvenstveno dosega preko spodbujanja notranjega razvoja naselij v prostih ali nezadostno izkoriščenih območjih ter s ponovno uporabo obstoječih razvrednotenih območij. Projekt NONA – *New gOvernance for sustaiNable spAtiAl development in the Danube regioN*, ki poteka v okviru programa mednarodnega sodelovanja Interreg Podonavje, je eden izmed vodilnih evropskih projektov, ki v prakso uvaja načela krožnega gospodarjenja s prostorom in deluje v skladu z vrednotami pobude Novi evropski Bauhaus (*angleško New European Bauhaus* - NEB). Cilj projekta NONA je razvoj večplastnega modela upravljanja prostora, ki omogoča izvajanje zelenih investicij na razvrednotenih območjih po načelih trajnostnega prostorskega razvoja.

V prispevku bomo predstavili metodološki pristop, ki vključuje načela krožnega gospodarjenja s prostorom in omogoča vključevanje trajnostnih praks za prenovu razvrednotenih območij. V okviru projekta se razvijajo konkretna orodja in postopki, ki podpirajo učinkovito sodelovanje deležnikov in optimizacijo rabe prostora. S testiranjem teh pristopov v različnih državah Podonavja se preverjajo njihove zmožnosti prilagoditve različnim prostorskim, pravnim in družbenim okoliščinam, kar omogoča prenos znanja in dobrih praks v širše evropsko okolje.

Poseben prispevek projekta je razvoj koncepta življenjskega cikla investicij, ki ponuja strukturiran in ponovljiv model njihovega vodenja – od zasnove do izvedbe in dolgoročnega upravljanja. Model vključuje faze, korake, orodja in smernice, ki pomagajo uporabnikom pri načrtovanju trajnostnih projektov z upoštevanjem finančnih, okoljskih in družbenih vidikov. S tem NONA združuje operativni pogled iz prakse z načelnimi izhodišči evropske politike in deluje kot most med strateškimi cilji krožnega gospodarjenja s prostorom ter izvedljivimi rešitvami na lokalni ravni. V postopek prostorskega načrtovanja uvaja participativno orodje, ki ga uvršča med ključne elemente procesa načrtovanja, izvedbe, končne rabe in spremljanja ustreznosti izvedene investicije in njene vsebine. Participacija je predstavljena kot vodilno načelo in metoda za doseg dejanske realizacije investicijskega namena. Investicijski namen mora upoštevati naravne pogoje in okoljske omejitve, odgovarjati na potrebe lokalnega okolja in njegovih prebivalcev ter pozitivno vplivati na kakovost življenja ljudi. Hkrati mora upoštevati mikrolokacije v regionalnih in nacionalnih strukturah ter širše. Takšen pristop povečuje verjetnost uspešne izvedbe investicije in dolgotrajnosti njene uporabe, s čimer zmanjšuje tveganje investitorja in povečuje dolgoročni dobiček zaradi uspešne realizacije.

Projekt NONA tako ponuja celostno podporo za razumevanje, načrtovanje in izvedbo trajnostnih posegov na razvrednotenih območjih ter prispeva k oblikovanju novih modelov prostorskega razvoja, ki temeljijo na prenovi razvrednotenih območij, učinkovitosti investicij in vključevanju javne uprave, civilne družbe ter zasebnih investorjev.

Aleš Kregar, ELES

Prostorsko planiranje, edino upanje za uskladitev varstvenih omejitev in razvojnih potreb Slovenije

Evropska in slovenska zakonodaja ter predvsem način njenega tolmačenja vzpostavlja mehanizme za varovanje zdravja, narave, kulturne dediščine, voda, tal/prsti in drugih vrednot. To se odraža v mnogih omejitvah ali preprečitvah razvojnih projektov. Ne samo investicije zasebnega kapitala ampak tudi mnogi projekti za razvoj javne gospodarske javne infrastrukture se srečujejo s številnimi, včasih nepremostljivimi ovirami. Mnogi infrastrukturni projekti niso izvedeni, ali pa se odvijajo z večletnimi zamudami. Obnovljivi viri energije, ki bi povečali samozadostnost Slovenije, se ne gradijo. Vse več zemljišč, ki so bila v preteklosti namenjena sodobnemu kmetijstvu, smo izgubili zaradi širitve pozidanih zemljišč in naravovarstvenih ureditev zavarovanih ekoloških površin. Slovenija se (s tega vidika) nahaja v »razvojnem zastoju«.

Nujno je, da urbanizem in prostorsko planiranje prevzameta svojo osnovno vlogo v družbi in to je usklajevanje interesov v prostoru. Ker je prostor omejen vir, je treba zagotoviti njegovo čim učinkovitejšo rabo. Pri tem je na primer nujno najti ravnovesje pri rabi tal/prsti, ki naj deloma omogoča ohranjanje vrednih habitatov in deloma omogoča pridelavo hrane in s tem zagotavljanje vsaj deloma enega od strateških virov za preživetje prebivalstva v primeru motenj uvoza hrane. Na podoben način je nujno zagotoviti zadrževanje vode na lastnem ozemlju, ki jo je mogoče zagotoviti z večnamenskimi vodnogospodarskimi objekti (včasih imenovani hidroelektrarne). V prihodnosti bodo ti objekti zagotavljali varstvo pred izrednimi vremenskimi dogodki (poplave, suše), zagotavljali pitno vodo, vodo za namakanje, obnovljiv vir energije, turizem, rekreacijo in drugo. Tudi tu je treba najti ravnotežje med ohranjanjem voda in zagotavljanje preživetja prebivalstva. Vse to so izzivi, ki bi jih morale obravnavati in reševati prostorsko planiranje. Večnamenska raba prostora je nuja, ki jo moramo sprejeti vsi deležniki pri urejanju prostora pod vodstvom urbanistov/prostorskih planerjev, ki bi morali prevzeti vlogo mediatorjev in v končni fazi tudi odločevalcev.

Nadja Penko Seidl, UL BF, Oddelek za krajinsko arhitekturo

Vključevanje ekološke povezljivosti v prostorsko načrtovanje

Vključevanje in usklajevanje različnih, pogosto konfliktnih interesov v načrtovanju prihodnje rabe prostora ni novost, saj začetki krajinskega/varovalnega planiranja segajo že v 60. leta 20. stoletja (Crowe, 1969; Ingmire in Patri, 1971; McHarg, 1969). Danes poznamo številne koncepte, ki na različne načine naslavljajo varstvene interese, pogosto s poudarjenimi koristmi, ki jih prinašajo človeku oz. skupnostim (npr. ekosistemske in krajinske storitve, zelena infrastruktura).

Kljub temu ne moremo zaobiti dejstva, da se zaradi človekovih dejavnosti krči življenjski prostor številnih vrst. To ima za posledico tudi izgubo in/ali zmanjšanje habitatov do te mere, da je ogrožen obstoj posameznih populacij. Na področju ohranjanja narave se je v preteklih desetletjih zgodil premik od varovanja posameznih območij ohranjene narave, na ohranjanje ali ponovno vzpostavljanje povezav, ki vrstam omogočajo preživetje. V prostoru še vedno prihaja do posegov, ki te povezave prekinjajo ali jih vsaj znatno otežijo, razlogi za to pa so pogosto v ne vključevanju podatkov o pomenu posameznih območij za ekološko povezljivost. Znanje in podatki o posameznih vrstah, njihovi prostorski razporeditvi, številčnosti in potrebah po povezljivosti, ki nastajajo v številnih raziskavah, namreč pogosto ne najdejo poti v informiranje odločitev o prihodnji rabi prostora.

V letih 2019 – 2021 je potekal projekt z naslovom Opredelitev ekoloških koridorjev na ravni Slovenije kot podpora načrtovanju prostorskega razvoja in upravljanja narave ter drugih virov, v katerem smo raziskovalci s področij varstva in upravljanja vrst, prostorskega načrtovanja in upravljanja krajine zasnovali koncept za vključitev prostorskih potreb različnih živalskih vrst v sistem prostorskega načrtovanja. Glavni namen projekta je bila sinteza in interpretacija obstoječega znanja na način, ki bo uporaben za potrebe prostorskega načrtovanja. V ta namen smo razvili t. im. koncept »modelnih živalskih vrst«, s katerimi smo skušali pokriti zahteve kar najširšega spektra vrst, tako kopenskih, kot tudi vodnih in zračnih. Za posamezne modelne vrste: rjavega medveda kot predstavnika velikih zveri ter jelenjadi kot predstavnika parkljarjev in malih sesalcev, smo pripravili zemljevide habitatov in koridorjev; za vodne ptice in ptice, ki letijo s pomočjo jadranja pa zemljevide območij posebnega pomena. Za vsako od vrst smo podali tudi seznam objektov in ureditev, ki otežujejo njihovo povezljivost ter usmeritve kako prostor načrtovati na način, da bo ta še vedno omogočena. Pripravljeni zemljevidi skupaj z interpretacijo so javno dostopni v prostorskem informacijskem sistemu MNVP in omogočajo prostorskim načrtovalcem in odločevalcem, da te podatke pravočasno vključijo v pripravo prostorskih načrtov, s tem pa se izognejo konfliktnim situacijam, ki nastopijo v kasnejših fazah priprave plana (npr. pri mnenjih NUP-ov ali znotraj okoljske presoje).

Matjaž Hribar, UL FGG

Modro-zelena infrastruktura kot integrirana rešitev za podnebno odpornost mest v kontekstu načela ničelne neto pozidave

Na podlagi raziskave smo ugotovili, da so leta 2023 funkcionalno razvrednotena območja (FRO) z minimalno velikostjo 0,2 ha predstavljala 3,6 % površine grajenega okolja v Mestni občini Ljubljana (MOL), do leta 2025 pa se je ta delež zmanjšal na 2,6 %. V skladu z načelom »no net land take« (NNLT) je zgoščevanje pozidave znotraj obstoječega urbanega tkiva sicer zaželeno, vendar mora potekati ob hkratnem zagotavljanju prostorskih pogojev za uvajanje rešitev, ki prispevajo k obvladovanju okoljskih in naravovarstvenih izzivov. Zaradi krčenja večjih FRO postaja premišljeno in ciljno usmerjeno ukrepanje ključno za trajnostno rabo prostora. V tem okviru se kot ena izmed alternativnih strategij ohranjanja zelenih sistemov uveljavlja pristop lokaliziranih mikrointervencij.

Prispevek obravnava oblikovanje hladilnih točk (HT; angl. urban cooling points) kot eno izmed rešitev za blaženje učinkov mestnih toplotnih otokov (MTO; angl. urban heat islands). HT so opredeljene kot javno dostopni prostori, namenjeni zmanjševanju toplotnih obremenitev in izboljšanju mikroklimatskih razmer, zlasti v soseskah, ki nimajo priporočene (300 m) dostopnosti do zelenih površin (Kluck idr., 2020; Konijnendijk, 2021). Njihova zasnova temelji na vzpostavitvi prijetnega zavetja v obliki lokalnih (t.i. žepnih, ang. pocket) parkov, ki s senčnimi površinami ter s kombinacijo zelenih (vegetacija) in modrih (npr. vodni zadrževalniki) elementov prispevajo k uravnavanju temperature in izboljšanju mikroklimе.

Cilj raziskave je razviti model za prepoznavanje lokacij z največjim potencialom za vzpostavitev HT, pri čemer kot nosilce preobrazbe uporabljamo obstoječo FRO in elemente MZI. Osredotočili smo se na FRO velikosti do 0,2 ha. V ta namen smo oblikovali večkriterijski analitski model, ki združuje podatke o prisotnosti MTO, dostopnosti do zelenih površin, rabi prostora, lastništvu, stopnji funkcionalne degradacije, obliki in velikosti FRO. Model omogoča celovito oceno primernosti posamezne lokacije ter njeno povezavo z ustreznim tipom MZI.

Analiza tipologije MZI je pokazala šest tipov, ki učinkovito zagotavljajo ekosistemske storitve, ključne za blaženje toplotnega stresa v urbanem okolju. MZI se deloma prekrivajo s konceptom na naravi temelječih rešitev (ang. nature-based solutions), ki so opredeljene kot ukrepi, bodisi »navdihnjeni z naravo« bodisi »podprti z naravnimi procesi« (EU, 2013). V okviru raziskave smo prednost namenili rešitvam, ki so podprte z naravnimi procesi, saj le te celostno naslavlajo tako vzroke kot posledice MTO.

Prispevek poudarja pomen vključevanja ekosistemskih storitev v prostorsko načrtovanje ter izpostavlja tipe MZI z največjim mikroklimatskim učinkom, pri čemer je v ospredju proces evapotranspiracije, ki ga podpirajo ključni fizikalno-biološki mehanizmi: senčenje, retenzija, infiltracija, evaporacija in ventilacija. Ugotavljamo, da je MZI smiselno načrtovati kot integrirano rešitev, ki poleg blaženja učinkov MTO hkrati prispeva k zmanjševanju tveganj zaradi poplavnih dogodkov. Takšen pristop pa ne prispeva zgolj k bolj celovitemu prilagajanju na podnebne spremembe, temveč tudi k ohranjanju in izboljšanju kakovosti tal kot ključnega vira za delovanje urbanih ekosistemov.

**DRUŠTVO
URBANISTOV IN
PROSTORSKIH
PLANERJEV
SLOVENIJE**

**TOWN AND
SPATIAL
PLANNING
ASSOCIATION OF
SLOVENIA**

Varovanje tal in zelenih omrežij v prostorskem načrtovanju

SEDLARJEVO SREČANJE

SEDLAR'S MEETING

■ LJ·10·10·2025

[illegible]